

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

12 Id quod Roma tenet, discretio sæpè relinquit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

primo loco commemorem) eos, qui in Domini nostri IESU Christi nomine spem posuerunt, figura crucis signari, equis scripto docuit: dum oramus, ad orientem solem converti, eorum nos litera docuerunt? Verba invocationis, cum panis Eucharistia, & calix benedictionis offertur, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus, & Evangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post, dicimus, utpote quae magnum momentum ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum unctionis, atque illum ipsum praeterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne ex occulta, & mystica traditione? Quid? ipsam olei unctionem, quis sermo scriptus docuit? Quod homo ter mergendus sit, unde accepimus? Abrenuntiare Sathanae, atque Angelis eius, & reliqua omnia, quaecumque in baptismo observamus, quae scriptura iussit? An non haec ipsa maxime vulgata, sed secreta doctrina, quam quieto, minimeque curioso silentio Patres nostri custodierunt? probe quidem illi intelligentes, mysteriorum maiestatem taciturnitate servaverunt.

C. VI. *¶* Laudabilis est consuetudo, quae nihil fidei contrarium usurpat.

Item Pius Papa I. in decretis, decreto septimo.

Consuetudinem a laudamus, quae tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur.

¶ Verba huius capituli, quod antea tribuebatur B. Aug. leguntur in editione conciliorum Coloniensium, tribus tomis inter decreta Pii I. decreto septimo, & in epistola ejusdem Pii ex codice sexdecim librorum, lib. 3. c. 19. quam etiam citant Burchardus, Ivo, & alii in Pannonia: cuius tamen epistola omnia fere verba habentur. 1. lib. registri B. Gregorii (qui citatur in Polycarpo) epist. 75. & ea, quae ad hoc caput pertinent, referuntur infra dist. 12. cap. nos consuetudinem.

C. VII. *¶* Ubi auctoritas deficit, mos populi, & majorum instituta pro lege servantur.

Item B. Augustinus ad Casulanum, epist. 26.

In his rebus, de quibus nihil certi statui divina scriptura, mos populi Dei, & instituta majorum pro lege tenenda sunt. Et sicut i. pravaricatorum divinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt.

1. *¶* Et sicut] hinc usque ad finem sunt in epistola indicata: sed a Burchardo etiam, & Ivo, & in Pannonia referuntur.

C. VIII. *¶* Auctoritate, & traditione generali, vel speciali, ecclesia regitur.

Idem in libro de fide Christiana.

Catholica ecclesia per orbem terrarum diffusa, tribus modis probatur existere. Quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria, & particularis institutio. Sed auctoritate tota constringitur, universali traditione majorum, nihilominus tota: privatis vero constitutionibus, & propriis infirmationibus unaquaeque pro locorum varietate, prout cuique vitium est, subsistit, & regitur.

C. IX. *¶* Valet ad fidem, catholica auctoritas ecclesiae.

Idem in libro contra Manichaeos.

a. Burch. l. 3. c. 22. b. Anf. l. 4. c. 42. Ivo p. 4. c. 66. Pann. l. 2. ca. 157. Poly. l. 3. tit. 23. c. Anf. l. 4. c. 22. Burch. l. 3. cap. 126. Ivo p. 4. cap. 66. Pann. l. 2. c. 158. Poly. l. 3. tit. 23. cap. 126. c. Hodie inter opera B. Augustini, nullum ex his hoc titulo. In epistola vero ad Ianuarium, quae est lib. 6. c. 1. & 2. hac eadem sententia copiose exponitur.

Alam est, quod in re dubia, ad fidem valeat auctoritas ecclesiae catholicae, quae ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum usque ad hodiernum diem succedentium fibimet episcoporum serie, & tot populorum consensione firmatur.

¶ Apud B. August. lib. 11. contra Faustum Manichaeum, c. 2. legitur. Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid ecclesiae catholicae valeat auctoritas, quae ab ipsis, &c. Haec vero episcoporum susceptionem positivam in sede Petri, & in libro contra epistolam Fundamenti, & in epist. 161. de schismate Donatistarum merito certissimum putavit ecclesiae catholicae iudicium.

C. X. *¶* Ab Apostolicis institutis non licet recedere.

Item Leo Papa ad episcopos per Siciliam constitutos, epist. 4. c. 6.

Hoc a vestra indicimus charitati, ut ab Apostolicis institutis nullo ulterius recedatur excessu, quia inultum post hoc esse non poterit, si quisquam Apostolicas regulas in silentio crediderit negligendas.

C. XI. *¶* Ab omnibus servari debet, quod Romana servat ecclesia.

Item Innocentius I. ad Decentium episcopum Eugubinum, epist. 1.

Quis b. nesciat aut non advertat, id quod a principe Apostolorum Petro Romanae ecclesiae traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari? nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? praesertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interiacentes, nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt sacerdotes: aut legant, si in istis provinciis alius Apostolorum invenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam invenitur, oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est: ne dum peregrinis sermonibus audient, caput institutionum videantur omittere. & sepe dilectionem tuam ad urbem venisse, ac nobiscum in ecclesia convenisse, & quem morem vel in considerandis mysteriis, vel in ceteris agendis arcanis teneat, cognovisse. Quod sufficere arbitramur ad informationem ecclesiarum, vel reformationem; si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset: quibus idcirco respondemus: non quod te aliqua ignorare credamus; sed ut majori auctoritate tuos instituas, vel si qui a Romanae ecclesiae institutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas, ut scire valeamus, qui sint, qui aut novitates inducunt, aut alterius ecclesiae, quam Romanae, existimant consuetudinem esse servandam.

1. *¶* Cognovisse.] Locus hic in originali concilio quatuor numerum inferat, sic habet, cognovisse non dubium est. Quod sufficere ad informationem ecclesiarum, vel reformationem (si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) satis certum haberemus, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset; Sed ob glossam, praecipue in ver. morem, non est mutatum.

DISTINCTIO XII.

1. *¶* Vad. absque discretionis iustitia nulli agere licet. C. I. *¶* Nulli agere licet sine discretionis iustitia contra disciplinam Romanam ecclesiae.

a. Anf. l. 1. cap. 45. Poly. l. 2. tit. 17. Burch. l. 3. c. 125. b. Anf. l. 1. c. 41. Ivo p. 4. cap. 67. Poly. l. 2. tit. 17. & l. 3. tit. 24. c. al. auctoritatem debeat aliunde accipere, vel exemplum? d. al. auctoritatem, c. al. amittere.

C. IX. ¶ Non negantur, quæ consuetudinis sunt.

Item Gregorius ad Maximum Salernitanum episcopum lib. 7. reg. epist. 1.

Quemadmodum illicita perpetrari non patimur; sic quæ sunt consuetudinis, non negamus.

C. X. ¶ Non loci consuetudinem, sed consuetudo locum commendat.

Item Gregorius ad Augustinum Anglorum episcopum, resp. 3.

Novit a fraternitas tua Romanæ ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet, ut sive in Romana, sive in Gallicorum, b sive in qualibet ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas; & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipua, quæ de multis ecclesiis colligere poteris, & infundas. Non enim pro locis res, sed pro rebus d loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis: quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige: & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem deponet.

C. XI. ¶ Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum.

ILLA autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis conciliis, quorum est in ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri. sicuti quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cælum, & adventus de cælo spiritus sancti, anniversaria solemnitate celebrantur, & si quid aliud tale occurrerit, quod servetur ab universa, quacunque se diffundit, ecclesia. ¶ Alia e verò, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, sicuti est, quod alij jejunant sabbato, alii verò non, alii quotidie communicant corpori, & sanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt; alibi nullus dies interimitur, quo non offeratur; alibi sabbato tantum, & dominico, alibi tantum dominico, & si quid aliud hujusmodi animadverti potest; totum hoc genus rerum liberas habet observationes. Nec disciplina ulla est in his melior gravi, prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit ecclesiam, ad quamcunque forte devenit. Quod d enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, & indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos vivitur, societate servandum est. Mater mea i Mediolanum me consecuta, invenit ecclesiam sabbato non jejunantem: coepit fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissimæ memoriæ virum Ambrosium. At ille ait, cum Romam venio, jejunio sabbato: cum Mediolani sum, non jejunio. Sic etiam tu, ad quam forte ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalum, nec quemquam tibi. Hoc, cum matris renunciasset, libenter amplexa est.

1. ¶ Mater mea] In hoc capite, quemadmodum & in sequenti, multa sunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco usq. in finem, quoniam verba B. Augustini apte erant in epistolam redacta, nihil additum est.

2 ps. Hoc autem de consuetudine illa intelligendum est, quæ vel universalis ecclesiæ usû, vel temporis prolixitate roboratur. Ceterum si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum contra consuetudines introducuntur, inveni-

a Ivo p. 2. c. 10. b Gallicanorum] orig. Gallicana.] Ivo. c. potuisti.] orig. d. bonis rebus.] orig. e. ibid. cap. 2. f. Ecce idem epist. 119. c. 18. g. al. esse convincitur.

ta opportunitate, rescandæ sunt potius quam observandæ.

C. XII. ¶ Rescandæ sunt quæ neq. auctoritate, neque moribus universitatis comprobantur.

Unde August. scribit ad inquisitiones Iamarii epist. 119. c. 19.

Omnia a talia, quæ neque sanctorum scripturarum auctoritatibus continentur, nec in conciliis episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universalis b ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino nunquam inveniri possint causæ, quas in eis instituentis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione rescandæ existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint; ipsam tamen religionem, quam paucissimis, & manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus e premunt, ut tolerabilior sit conditio Iudeorum, qui etiam si tempus libertatis non agnoverint; legalibus tamen sacramentis, d non humanis præsumptionibus subiciuntur.

C. XIII. ¶ Omnes provincie e eadem in psallendo modum tenent, quem metropolitana sedes f habere cognoverunt.

Item ex Concilio Toletano II. c. 3.

DE iis, qui contra Apostoli g voluntatem circumsp. Derentur omni venio doctrinæ, placuit huic sancto concilio, ut metropolitana sedis auctoritate coacti, unusquisque provincie i cives, rectoresque ecclesiarum unum, eundemque in psallendo tenent modum, quem in metropolitana sede b cognoverint institutum; nec aliqua diversitate cuiusque ordinis, vel officii à metropolitana se patiantur sede disjungi. Sic enim justum est, ut inde unusquisque sumat regulas magistrarii, unde honoris consecrationem accipit, ut juxta majorem decreta, sedes, quæ unicuique sacerdotalis dignitas est mater, sit ecclesiastica magistra rationis. Abbatibus sanè, indultis officiis, quæ juxta voluntatem sui episcopi regulariter illis implenda sunt, cetera officia publica, id est, vespere, matutinum, five missam aliter, quam in principali ecclesia, celebrate non liceat. ¶ Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communionem privatus apud metropolitanam sub poenitentia censura permaneat corrigendus; quatenus apud illum & præterita transgressionis culpam lachrymis diluat, & necessarian officiorum doctrinam studiosè addiscat. ¶ Sub ista ergo regula disciplina, non solum metropolitanus totius suæ provincie pontifex vel sacerdotes adstringat, sed etiam ceteri episcopi subiectos sibi ecclesiarum rectores obtemperate his institutionibus cogant.

1. ¶ Provincie cives] In codice Lucensi per vetusto bibliotheca Regiæ catholice, & in concilio impresso, in margine legitur, provincie pontifices: quæ dictio in fine hujus capiti repetita, ostendit hanc esse veram lectionem. Verum in omnibus concilionum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur, cives.

C. XIV. ¶ Ordo servetur in matutinis, & vespertinis officiis unus & idem.

Item ex Concilio Bracaren. I. cap. 19.

PLACUIT i omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officiis teneatur & non diversæ, ac privatæ, neque i mo-

a Ivo p. 4. cap. 206. Pann. 2. c. 168. b al. universa] orig. Ivo, Pann. c. al. ad ob servatibus operibus. d. sercino.] orig. e. al. provinciales. f. al. ecclesiam. g. Eph. 4. h. al. ecclesiæ. i. Sententia habetur etiam in Concilio Toletano II. c. 2.

nasteriorum

maiorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permittit.

¶ Neque monasteriorum] In concilio ipso postremo Colonia excusos, abest vox, neque. In ceteris autem editionibus sic legitur, privatæ monasteriorum consuetudines contra ecclesiasticas regulas sint permittit.

DISTINCTIO XIII.

I. Tem adversus naturale jus nulla dispensatio admittitur, nisi forte duo mala ita urgeant, ut alterum eorum necesse sit eligi.

C. I. ¶ Minus malum de duobus eligendum est.

Unde in Concilio Toletano s. c. 2. legitur.

¶ Vo a mala licet sint omnino cautissime præcavenda, tamen si periculi necessitas ex his unum perpetrare b compulerit, id debemus resolvere, & quod minori nexu noscitur obligare. c ¶ Quid autem ex his levius quidve sit gravius, purè d rationis acumine investigemus. Etenim dum peccare compellimur, creatorem quidem offendimus; sed nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promissa complemus, & Dei iustia superbè contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Illic e enim duplici culparum telo perimimur, f hic g tripliciter jugulamur.

¶ In ipso concilio capite multa antecedunt, & sequuntur, quæ perlegendæ sunt.

C. II. ¶ De eodem.

Item Gregorius in moralibus, in c. 40. Job. 132. c. 18. 19. & 20.

Nervi testicularum Leviathan b perplexi sunt; quia suggestionum i illius argumenta implicatis inventis k illigantur, ut plerisque ita peccare faciant, quatenus si fortasse fugere peccatum appetant, hoc sine aliquo peccati laqueo non evadant, & culpam faciant, dum vitant, ac nequaquam se ab una valeant solvere, nisi in alia consentiant se ligari. ¶ Quod melius offendimus, si qua ex conversatione hominum illigationis hujus exempla proferamus l. & nonnulli m in-tersest. ¶ Ecce quidam, dum mundi hujus amicitias appetit, cullibet alteri similem sibi viram ducenti, quod secreta illius omni silentio contegat, se iurejurando constringit. Sed is, cui juratum est, adulterium perpetrare cognoscitur, ita ut etiam maritum adulteræ occidere conetur. Is autem, qui iurandum præbuit, ad mentem revertitur, & diversis hinc inde cogitationibus impugnatur, atque hoc silere formidat, ne silentio n adulterii simul & homicidii particeps fiat, & proderè trepidat, ne reatu fe perjuri obtingat. Perplexus ergo testicularum nervis ligatus est; quia in quamlibet partem declinet, metuit ne à transgressionis contagione, liber non sit. ¶ Alius euncta, quæ mundi sunt, deserens, atque per omnia frangere proprias voluntates quærens, alieno se subdere regimini appetit: sed cum, qui sibi apud Deum præesse debeat, minus cauta inquisitione discernit: cui fortasse is, qui sine iudicio legitur, cum præesse jam ceperit, agere o quæ Dei sunt, prohibet; quæ mundi sunt, jubet. Pensans itaque subditus, vel quæ sit culpa inobedientiæ, vel quod contagium secularis vitæ, & obedire trepidat, & non obedire formidat; ne aut obediens, Deum in suis præceptis, deserat, aut rursus non obediens, Deum in electo priore

a Ivo p. 12. c. 16. Pann. l. 8. c. 119. b al. temere. c al. temperare, c obligari. d al. pia. e al. pio. f al. pio. g al. pio. h al. pio. i al. pio. j al. pio. k al. pio. l al. pio. m al. pio. n al. pio. o al. pio. p al. pio. q al. pio. r al. pio. s al. pio. t al. pio. u al. pio. v al. pio. w al. pio. x al. pio. y al. pio. z al. pio.

contemnat, & infra. ¶ Alius pensare pondus honoris ecclesiastici negligens, ad locum regiminis præmissis ascendit. Sed quia omne quod hic eminet, plus meritis afficitur, quam honoribus gaudet, dum eor tribulationibus premittitur, ad memoriam culpa revocatur, doletque se ad laborem cum culpa pervenisse, & quam sit iniquum quod admiserit, ex ipsa fractus a difficultate cognoscit, Rem igitur se cum impensis præmissis agnoscens, vult adeptæ sublimitatis locum deserere, sed timet, ne gravius delictum sit suscepti gregis custodiam reliquisse, vult suscepti gregis curam gerere, sed formidat, ne deterior culpa sit, regimina pastoralis gratiæ b empta possidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde se conspicit. Esse quippe sine reatu criminis neutrum videt, si aut susceptus semel grex relinquatur, aut rursus sacra actio seculariter empta teneatur. Undique metuit, & suspectus latus omne pertimescit, ne aut stans in empto regimine non digne, luceat, quod non etiam deserens i emendat, aut certè regimine deserens, dum aliud flere nititur, rursus aliud de ipsa gregis destitute committat, & infra.

2. pars. ¶ Est tamen quod ad destruendas Beemoth e verius subtiliter d fiat, ut dum mens inter minoræ, & maxima peccata constringitur, si omnino nullus sine peccato evadendi aditus patet, minoræ semper eligantur: quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi se in figam præcipitat, ubi brevior murus invenitur. Hinc Paulus e, cum quosdam in ecclesia incontinentes aspiceret, concessit minima, ut majora declinarent, dicens: [Propter fornicationem autem consueque uxorem suam habeat.] Et quia tunc solum conjuges in admisione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur, ut hoc etiam, quod concesserat, sine culpa (quamvis minima) non esse monstraret, illico adjunxit [Hæc f autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.] Non enim est sine vitio: quod ignoscitur, non præcipitur. Peccatum profecto vidit, quod posse indulgeri prævidit. Sed cum in dubiis constringimur, utiliter minimis subdimur, ne in magnis sine venia peccemus. ¶ Itaque plerumque nervorum Beemoth istius perplexitas solvitur, dum ad virtutes maximas per commissa minoræ transitur.

1. ¶ Emendat] Hoc loco in originali videtur constructio verborum perturbata & restituenda ex Gratiano.

DISTINCTIO XIV.

1. Erum hoc in una eademq; persona intelligitur. Ceteram an in diversis eadem dispensatio locum habeat, videlicet ut committamus minoræ, ne alii gravioribus implicetur, merito quaeritur.

C. I. ¶ Non sunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alii graviora committantur.

De his ita scribit August. lib. Quasi, super Gen. cap. 42.

¶ Vod g ait Sodomitis Loth b [Sunt mihi dua filie, quæ nondum noverunt viros: producant illos ad vos, utrumni illis quomodo placuerit vobis: tantum in viros istos ne faciatis iniquum:] quoniam prostituere volebat filias suas hæc compensatione, ut viri hospites ejus nihil à Sodomitis tale paterentur, utrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius gravius malum faciat, an potius perturbationi Loth, non consilio tribuendum sit, quia hoc dixerit, merito quaeritur. Et nimirum periculosissimè

a fractus] orig. b al. gregi. c Ibid. cap. 20. d utiliter] orig. ut infra. e 1. Cor. 7. f Ibid. o. g. Ivo p. 9. cap. 119. h Gen. 19.